2-TIP QANDLI DIABETDA YURAK ISHEMIK KASALLIGINING SHAKLLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI METABOLIK VA QON-TOMIR OMILLARI

Jo'rayeva Gulhayo Jalol qizi
Osiyo xalqaro universiteti, Buxoro shahri, O'zbekiston
https://doi.org/10.5281/zenodo.24044858

Annotatsiya. 2-tip qandli diabet organizmda uglevod va lipid almashinuvining buzilishi bilan kechadigan surunkali metabolik kasallik bo'lib, yurak-qon tomir tizimiga sezilarli salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu kasallikda insulin rezistentligi, surunkali giperglikemiya, dislipidemiya va endotelial disfunksiya yurak ishemik kasalligining rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, metabolik o'zgarishlarning qon-tomir devoriga uzoq muddatli ta'siri aterosklerotik jarayonlarning tezlashishiga va koronar qon aylanishining buzilishiga olib kelishi mumkin. Mazkur tezisda 2-tip qandli diabetda yurak ishemik kasalligi shakllanishiga ta'sir qiluvchi asosiy metabolik va qon-tomir omillari yoritilgan.

Kalit so'zlar: 2-tip qandli diabet, yurak ishemik kasalligi, insulin rezistentligi, giperglikemiya, dislipidemiya, ateroskleroz, endotelial disfunksiya.

Kirish. Hozirgi vaqtda 2-tip qandli diabet nafaqat endokrin tizim, balki yurak-qon tomir tizimi faoliyatiga ham jiddiy ta'sir ko'rsatuvchi kasalliklardan biri hisoblanadi. Ushbu kasallik bilan og'rigan bemorlarda yurak ishemik kasalligining rivojlanish xavfi ortadi. Buning asosiy sababi glyukoza almashinuvidagi buzilishlar bilan bir qatorda qon tomirlarida yuzaga keladigan strukturaviy va funksional o'zgarishlardir.

Asosiy qism. 2-tip qandli diabetda yurak ishemik kasalligining shakllanishida insulin rezistentligi yetakchi patogenetik omillardan biri hisoblanadi. Insulinga sezgirlikning pasayishi natijasida glyukozaning periferik to'qimalar tomonidan o'zlashtirilishi kamayadi va qonda glyukoza miqdori ortadi. Uzoq davom etuvchi giperglikemiya qon-tomir endoteliyining normal faoliyatini izdan chiqaradi.

Shuningdek, qandli diabetda lipid almashinuvining buzilishi kuzatiladi. Qonda triglitseridlar miqdorining ortishi, yuqori zichlikdagi lipoproteinlar kamayishi va aterogen lipoproteinlarning ko'payishi qon tomir devorida lipidlar to'planishiga sharoit yaratadi. Natijada aterosklerotik blyashkalar shakllanib, koronar arteriyalar bo'shlig'i torayadi va miokardning kislorod bilan ta'minlanishi yomonlashadi.

Yana bir muhim omil — endotelial disfunksiyadir. Surunkali giperglikemiya natijasida oksidlovchi stress kuchayadi, azot oksidi (NO) biologik faolligi pasayadi. Bu esa qon tomirlarning kengayish qobiliyatini cheklab, ularning elastikligi va funksional holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Qandli diabetda surunkali yallig'lanish jarayonlari ham ateroskleroz rivojlanishiga yordam beradi. Yallig'lanish mediatorlarining faollashishi qon tomir devorida patologik o'zgarishlarni kuchaytiradi. Bundan tashqari, trombotsitlar faolligining ortishi va qon ivish tizimidagi o'zgarishlar koronar tromboz xavfini oshirishi mumkin.

Yurak ishemik kasalligining klinik kechishida diabetik vegetativ neyropatiya ham muhim ahamiyatga ega. Ayrim bemorlarda yurak sohasidagi og'riq sezgisi susayishi natijasida miokard ishemiyasi odatiy belgilar bilan namoyon bo'lmasligi mumkin. Shu sababli bunday bemorlarda yurak-qon tomir holatini muntazam baholash muhim hisoblanadi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Xulosa. 2-tip qandli diabetda yurak ishemik kasalligining rivojlanishi bir nechta o'zaro bog'liq metabolik va qon-tomir mexanizmlari bilan izohlanadi. Insulin rezistentligi, surunkali giperglikemiya, dislipidemiya, oksidlovchi stress va endotelial disfunksiya koronar aterosklerozning shakllanishiga yordam beradi. Shu sababli 2-tip qandli diabet bilan kasallangan bemorlarda glyukemik nazorat bilan bir qatorda arterial qon bosimi va lipid almashinuvini nazorat qilish, sog'lom turmush tarziga rioya etish hamda yurak-qon tomir asoratlarini erta aniqlashga alohida e'tibor qaratish lozim.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.